INKIJKEXEMPLAAR

Ineke Swanevelt

Het grote lot

Het grote lot

Colofon

Titel: *Het grote lot*
Auteur: Ineke Swanevelt
Fotograaf: Sander Grootendorst

Uitgever: Ambilicious,
Waddinxveen – Kalmthout
ambilicious.nl

Omslagontwerp: Ton de Koning, Probeeld
Vormgeving binnenwerk: Inanna van den Berg
Redactie: Inanna van den Berg, Ambilicious

ISBN: 978-94-93560-18-5
NUR: 301
Eerste druk: oktober 2026

© 2026 Ineke Swanevelt, Sander Grootendorst, ProBeeld, Ambilicious

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
de rechthebbenden.

Hoewel deze uitgave met zorg is samengesteld,
aanvaarden auteur en uitgever geen aansprakelijkheid
voor eventuele onjuistheden.

uitgever van verhalen

Voorwoord

Mijn eigen vraag overvalt me: *'hoe ben ik geworden wie ik nu ben?'* Geen idee. Het leven ontwikkelt zich sluipenderwijs. Je springt in het diepe, vliegt naar verleidelijke verten, valt bijna te pletter, krabbelt op – ineens ben je tweeëntachtig. Allemachtig.
In die middeleeuwse allegorie moet Elckerlyc aan het eind van zijn leven verantwoording afleggen aan De Dood: 'Vertel, wat heb je uitgespookt op aarde? Heb je spijt? Was je gelukkig? Een netelig gewetensonderzoek. Oerangst voor de dood heb ik niet. Dan weet je toch niks meer. Nu weet ik alles nog wel. Hoe betrouwbaar is dat?

Op mijn 23ste snak ik naar plezier en vertier, maar zit flink in de knoop. Ik leer Godfried Bomans kennen. Hij moedigt me aan een dagboek te beginnen. Een gouden tip. Een paar jaar later sterft hij.
Hans Rusche verschijnt in mijn leven, mijn horizon verbreedt. We verhuizen vaak, wonen in zonnige landen, dansen lichtvoetig over het oppervlak. Hij sterft.
Ik ontmoet Peter Müller/ A.L. Snijders. Onze liefde begint als een komeet en eindigt als een komeet, maar dan andersom. Hij sterft onverwacht.
Ik verberg mijn dagboeken in de sarcofaag van mijn verleden. Voorbij, voorbij, o en voorgoed voorbij. ..

Een heftig verlangen om weer te schrijven dringt zich op. Ik wil mijn dromen, mijn herinneringen terughalen. Hoe verliep die zigzaggende rode draad? Welke bokkensprongen maakte ik onderweg? Wat ben ik vergeten? Wat heb ik verdrongen? Ik schroef de deksel open en haal mijn dagboeken tevoorschijn. Daar staat alles in, eerlijk en schaamteloos. Zij helpen de gaten in mijn geheugen op te vullen. Laat ik beginnen bij wat ik nog weet.

Wij zijn Elckerlyc.

Allemaal.

Mijn jeugd, mijn ouders

Omdat Adriana Maria van Loon geen pianiste werd maar typiste, besta ik.

Tijdens de afwas waren mijn moeder en ik vaak in een jolige bui. Galmend zongen we als canon: *"Schenkt man sich Rosen in Tirol"*. Ik was veertien en droogde de borden. Als ik iets wilde weten over vroeger, haar jeugd, sprak ze daar weinig over. Niet uit terughoudendheid, maar bij gebrek aan hoogte- en dieptepunten. Alles kabbelde vredig in het Rotterdamse socialistische kleermakersgezin, met haar sterke vader, zachte moeder, en slome oudere broer. Adriana voelde zich beschermd en wist niet goed wat ze wilde na de meisjes-ULO.

Juffrouw van Vessem, haar piano-juf, bracht haar leerling op een idee: Adriana speelde aardig piano. Als ze een jaar hard zou studeren kon ze toelatingsexamen doen voor het Haags conservatorium. Ze zou vast slagen. Haar ouders vonden het goed.

Adriana stortte zich vol ijver op haar muziek, herhaalde watervlugge toonladders, studeerde klassieke evergreens. Maar toen ze voor de examencommissie moest voorspelen leken haar vingers van hout. Ze struikelde over loopjes van Chopin die ze normaal moeiteloos kon spelen. Ze zakte met het advies het volgend jaar nog eens te proberen. Adriana besliste dat ze dat niet wilde. Weg droom. Dan maar geen toekomst als pianiste. Ze ging naar Schoevers, deed een cursus steno en typen. Daar slaagde ze wel voor.

Al gauw kreeg ze een baantje op een klein kantoor bij Dykema & Chabot, een handelsmaatschappij. Als jongste bediende werkte daar ook Arie Swanevelt, een knappe jonge man, ambitieus, geestig en sportief. Ze lachten naar elkaar. Medekantoorgenoten moedigden hen aan. Toen ze op een wintermiddag als laatsten treuzelden in de fietsenstalling bekende Arie dat hij haar zo'n mooi, lief meisje vond. Ze was gevleid, twintig jaar, hij negentien.

Het tweetal kreeg verkering. Op kantoor werd geapplaudisseerd en taart gegeten. Zij veranderde zijn naam in Aat, hij noemde haar Atie. Hij kwam bij haar thuis, er heerste een ongedwongen sfeer, ze klaverjasten, aten draadjesvlees, de kleermaker maakte een keurig pak voor Aat. Hij voelde zich op zijn gemak, bij zijn familie was het kil, somber en strenggelovig. Rond Kerstmis verloofde het stel zich met gouden ringen en hun gegraveerde namen binnenin. Ze trouwden in 1937. In de zomer van 1943 werd ik geboren.

Adriana Maria struikelde als jonge vrouw over de toetsen. Een kantelmoment. Jaren later struikelde ik over mijn kindergedachten. Een mini-kantelmoment.

Negen jaar

Ik lag in bed, negen jaar, en was diep verdrietig. Volgende dag zou ik tien worden. Normaal verheugde ik me enorm op mijn verjaardag, nu lag ik te draaien en te piekeren. Vannacht ging er iets verschrikkelijks gebeuren. Voortaan had ik twee cijfers. Drie zou ik nooit halen, dan was ik allang dood. Dat maakte extra verdrietig. Een soort bestaansbenul overspoelde me, opeens begon er een stem in me te praten, woorden kwamen in beweging en zeiden: 'Ineke, je moet jezelf niet ongelukkig denken. Alles wat je zal overkomen – de poes die wegloopt, smak van je fiets, opa die doodgaat – daar kan jij zelf niks aan doen. Maar waar je wél iets aan kan doen zijn je gedáchten. Jij bent de baas, dat bepaal je zelf. Dus: vanaf morgen ga jij heel goed nadenken over hóé je wil denken. Afgesproken?' Ik ging rechtop zitten in het donker. Het voelde raar, vooral uitdagend. Geen idee of het zou helpen (zelf denken), ik hoopte heel erg dat het waar was en sliep in.

Van een ouder buurmeisje hoorde ik over het fenomeen dagboek. Dat je daarin alles kan opschrijven voor jezelf. Lekker geheim. Dat leek me geweldig.

In de boekhandel op de Oudedijk waar ik een nieuw Cissy van Marxveldt boek leende, bleken ze zoiets te hebben. Opgewonden kocht ik van mijn zakgeld een cahier met harde kaft. Voorop stond: DAGBOEK. Ik holde naar huis. Thuis tekende ik twee gehandschoende handen op de kaft, als van een dief en schreef waarschuwend: AFBLIJVEN!! Aan de zijkant hing een slotje. Het sleuteltje verborg ik in een lucifersdoosje, het schrift legde ik tussen mijn kleren in mijn kast. Mijn allereerste zin weet ik nog:

Ik ben de enige, ooit, nooit, voor altijd

Ieder mens heeft een vader en een moeder

Ook toen mijn ouders stokoud waren en ik al grijs begon te worden, zei ik nog *papa en mama* tegen ze. Zelf heb ik geen kinderen, dus niemand noemde mij ooit zo.

Bij ons thuis werd nooit over gevoelens gesproken. De huisregel. Aat en Atie deden niet aan opvoeden, of corrigerend gedrag, behalve 'mond houden' in gezelschap van grote mensen. Ze verafschuwden het als kinderen de boventoon voerden, laat staan het vertederend middelpunt vormden.

Er was een groot verschil tussen beide ouders ten opzichte van hun kind. Mijn moeder gaf me alle liefde, geduld en aandacht, vond me mooier dan Brigitte Bardot, hoewel die naam me niks zei. Haar man stapte niet in de rol van warmhartige echtgenoot of toegewijde vader, zo was hij niet in de wieg gelegd. Als we een enkele keer 'tikkertje' deden, zei hij al snel: 'ik ben 'm en ik blijf 'm.'
Ik was nogal bang voor hem, zijn scherpe tong, maar moest ook om hem lachen. Om te paaien. Hij leek eerder een verre oom die wel eens langs kwam. Zijn humeur kon in een seconde omslaan van uitgelaten naar agressief. Hij was ijdel, bekeek zichzelf in winkelruiten. Voor het slapen gaan kamde hij zijn haar bij de wastafelspiegel.

Er hing veel echtelijke spanning in de lucht, dat voelde je aan alles. Hun bom kon elk moment ontploffen in een hilarische lachbui of een schreeuwpartij met slaande deuren. Ik vluchtte naar mijn kamertje en hield mijn handen tegen mijn oren tot het stil werd. Soms liet mijn vader na felle ruzie ongeremd zijn tranen lopen. Mijn moeder schamperde:
'Ach god, hij heeft toch zo'n meelij met zichzelf.'

Zelf dempte ze haar zielenpijn met potten valiumpillen, hét zenuwmiddel van de vorige eeuw. Alles waaide vanzelf weer over, waarom weet je niet. Ik schreef een paar boze zinnen in mijn schriftje en verstopte het onder in mijn kast.

We gingen nooit naar een museum of theater. Ik miste het niet, omdat ik niet wist wat ik miste. Ik kwam zelden bij andere kinderen thuis en kon niet vergelijken. Met Kerstmis gingen we naar een film met Danny Kaye, een hoogtepunt. Met de tram, naar de Cineac. In de bioscoop schaterden we naast elkaar om dezelfde grappen. Humor was ons familiecement.

Vakantie 1958

De aanstaande vakantie beloofde veel goeds. De huiselijke sfeer was ontspannen. Koffers werden tevoorschijn gehaald. Zomerkleren lagen op een stapel. Routekaarten werden bestudeerd.

Op zondagochtend stonden we vroeg op, reden om vijf uur weg uit Rotterdam in onze kleine Fiat 500. Er was nauwelijks verkeer in de stad, noch op de snelweg. Ik zat op de krappe achterbank, schoof een canvasdakje open; de wind woei door mijn haar, ik zong. Na twee uur rijden stopte mijn vader in de berm van een landelijke omgeving. Stilte. De eerste zonnestralen verwarmden ons, vogels floten in de velden. Op een blauw butagasstelletje werd water gekookt voor thee, met een sprits.

Twee uur later stopten we in het buitenland. Ik dacht meteen als we over de grens waren: hier verstaan alle bomen Duits. We dronken een beker melk en aten een boterham. We waren vrijbuiters, onbezorgd. Maar als mijn moeder in de rijdende auto een appeltje schilde en haar mesje per ongeluk meevloog met de schillen in het uitslaande servet, sneerde mijn vader ouderwets hoe stom ze was. Ik wilde roepen:
'Niet lelijk doen tegen mama, we zijn met vakantie!' Ik zweeg.

Einde middag bereikten we ons hotel in Altenahr dat in een bocht lag langs de bruisende rivier de Ahr. 's Avonds was iedereen weer goed gestemd. Mijn vader hield zijn pakje Miss Blanche sigaretten omhoog en keek schalks naar zijn vrouw:
'Moet je roken?'
Dan zaten ze te paffen en dronken witte wijn. Mijn moeder kreeg al gauw de hoogte, deed uitgelaten. Ik schaamde me, gaf een trap onder tafel.
'Schatje, waarom schop je me nou?'
Toen een vrouw uit de wc verscheen met haar rok omhoog in haar onderbroek, kwamen mijn ouders niet meer bij van het lachen. Ik hinnikte mee. We waren even een doorsnee vakantiegezin. Broze eenheid.

Een paar dagen later sprak een stevige Duitse jongen me aan op een bankje langs de rivier. Ik was 15 jaar, hij 16. Hij heette Volker. Mijn Duits was onbeholpen, zijn Nederlands ook, hoewel hij vlak bij de Nederlandse grens woonde, in Gronau.
We slenterden al gauw hand in hand door het stadje. Ik werd voor het eerst gekust, hard en droog op mijn mond. Ik dacht dat het zo hoorde.

Oude foto's

Bij mijn laatste verhuizing vind ik in een stoffige schoenendoos tussen spullen een verschoten ansichtkaart.